

ИЗЛАЗИ
ушорником, четвршиком
и недељом

ЦЕНА:
за 1 месец 1 динар
или 1 круна.

Претплату примају све поште у
Србији и иностранству

ЗВЕЗДА

ПОРОДИЧНИ ЛИСТ

Претплату треба слати:
ШТАМПАРИЈИ
ПАВЛОВИЋА И СТОЈАНОВИЋА

Неплатена писма не примају се

Рукописи не враћају се.

УРЕДНИШТВО СЕ НАЛАЗИ
У ДУБРОВАЧКОЈ УЛ. БР. 9

БРОЈ 10 ПР. Д.

Уредник: Јанко М. Веселиновић

БРОЈ 10 ПР. Д.

ЧОВЕЧЈИ ЖИВОТ

FR. BELMONT

Као звезда када небом сине,
Као соко кад се араком вине,
К'о пролеће што нов живот креће,
Ил' к'о роса која кити цвеће,
Као ветрић што покрене гране,
Ил' вал што се губи у све стране —
Такав је човек!

Живи, дише. Ал' се тренут спрема:
Дух се смири и више га нема,
Талас стао, а пучина сања,
Ветрић заст'о, измеђ густа грања,
Летњи данак промакну у лету,
А соко је чак у другом свету,
Сасушила и роса у зраку,
Сјајне звезде нестало у мраку —
Синула је па је потонула...
Тако човек губи се без јава
У пучини вечна заборавља.

1887

М.



ЗАМЕНА

ПРИЧА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА

Радоје М. Домановић.

Мучно да би било кога у округу, нарочито од старијих људи, који није чуо за Милутина Первизовића. Довољно је рећи само газда Милутин, па би већ сваки знао, о коме је реч.

Он је живео у једном селу, што лежи у присоју Рудника.

Богаству његову нема равна у целој околини, а поштењу и храбрости још и мање. Многи су га волели, а било их је и што су га мрзили; али не бејаше ни једнога, што га не би поштовао. Сама појава његова нагони човека на то.

Висок, стасит, плећа широких, а глава сразмерна осталом телу, увек поносно усправљена на

снажноме врату. Велико, широко чело, од кога се одваја нос са једва приметним угибом у повијама, а на средини је нешто више испупчен; густе проседе веће, са дугим длакама мешају се са трепавицама, а испод њих црне очи пуне сјаја; густе проседи брци покривају готово уста, и падају до рамена. Браду је бријао. На лицу свака црта оштро одређена. Цео исраз показује сталност, одлучност и храброст, а уз то поштење, доброту и искреност. На лицу нема ничег неодређеног и нејасног, већ с њега би могли читати душу, као из књиге. Одело је на њему турског кроја, а од најбоље чохе.

Погледајте га на улици: корача лагано, крупним корацима, поносно исправљен, а прати га узастопце велики пас Лорда, без кога не би ишао ни пешке, ни кад јаше. У руци носи дугачак чибук са ћилибаром на врху.

За добра коња и оружје дао би све што има. Увек јахаше бесне и силне пастуве. Милина га је на коњу погледати, нарочито на некаквом Брњашу. Каква је тек опрема јахаћа?! Узда са раскошним свиленим кићанкама; седло турско, а преко њега чултан од најбоље чохе, извезен златом и окићен богатим ресама; о ункашу сребрњаци пиштољи у кубурама, чохом опшивеним, а по чоси извезено златом — бесан коњ рже и подиграва зечки, мање главом, и баца пену, а на њему замислите Милутина, оваквог, као што вам га описах, па чик се уздржите, а да одушевљени не узвикнете: »Добра коња, још боља јунака!«

Необично је волео весеље, и ако бејаше увек озбиљан. Неки пут се хтео и нашалити, али му шале беху чудне и незграпне. Један пут ноћу при повратку са неке свадбе, каже он свом суседу Тодору, да га причека. Док Милутин испије с коња једну чашу код вратница за срећан пут, и опрости се са домаћином, сусед његов ободје коња и умакне, рекав сватовима: »Нека ме стигне са својим Брњашем! Ако ме стигне, нека ми убије коња!« Казаше то Милутину.

— Неће умаћи! — викну Милутин загрејан мало вином. Изрече то, па натуче капу на чело, пови се по коњу, и удари га бакрачлијом, Брњаш скочи успронтине. Остали се сватови раздвојише, и направише средином пролаз. Милутин још више полеже, ошину коња и земља затутња. Изгуби се

у ноћи, а до сватова допре само једаред његов јак глас: »Брњооо!...« Постоја неко време, и од једном се гудуре проломише од пуцња Милутинова сребрњака. Стигао је Тодора, и ранио му коња у сани.

Кад Тодор сјаха Милутин извади кесу и одброји тридесет дуката у злату. — Ево ти за коња, али други пут немој чикати!...

Најрадије се весељаше, летњих вечери, под ведрим небом.

Који походилац загушљивих механа, не би позавидео весељу његову?

Свуд је око куће његове шума, а велико, пространо двориште је на једном обрешку као пропланак.

Милутин изнесе пун бакрач вина, метне га на рудину, па околи посадају и гости и он, те пију, певају и пуцају из пиштоља.

Куд год погледате весело. На све стране брује прељске песме и припеви љубавни, праћени смехом и поклицима момчадије.

Месец се величанствено помаља иза врха шумовитог брега, па журно хита висини на састанак звездама, што трепере заносно и мило у радости, и љупко се смеће на свога драгана. Одсјај те небесне љубави озарава цео свет, па и двориште Милутиново, и њих веселе крај руменог вина. Шума тајанствено хучи од поветарца, па вам се чини, да чујете шапат среће, наде, љубави; шапат пун слатке чежње и неке узвишене свете тајне љубавне.

Није се ни чудити што Милутин очува свежину и ведрину духа, те суморност, клонулост и очајање, те чудне болести нашег меког колена, никад не нађоше места у души његовој. Чедо рудничких планина, однеговано на крилу мајке своје! Милутин бејаше пун поноса и самоуздања, пун одважности и наде, пун узвишеног нежног осећања.

Зимње вечери је проводио крај огњишта. Он седне у прочеље; с десне стране ватре стари слуга Срећко, те пева уз гусле јуначке песме, а остали укућани редом по старешинству. Остале слуге, сем једног што служи вино, стоје, или седе, за прекладима, па чекају на наредбе домаћинове.

У кући Милутиновој ретко је кад било без гостију, странаца, путника, намерника са разних страна и сиротиње, која увек налажаше помоћи и усрдног дочека у дому његову, као и сви остали.

Отац Милутинов погинуо је у двадесет петој години својој у оној тешкој и узвишеној борби за слободу нашега народа. За сина се с правом смећи: достојан је оца свога.

За оца знајаше само по причању материном:

— Зими по Богојављењу — причаше она — баш у зору отиде последњи пут од куће. Теби је било шест година, а Марку (млађи му брат) четири. Спавали сте обојица загрљени. Он сиромах приђе, па вас ижљуби; поздрави се са мном, и ја заплаках као дете.

»Не плачи, јер ја морам бранити и тебе и ово овде од насиља турског!«...

Ја још више у плач! Ухватим га око врата, да га задржим. Он ме одгурну, загледа ми право у очи, па рече:

»Ако погинем, остављам ти у аманет синове. Учи их да буду ваљани људи, добри хришћани и Срби!... Чувај их као зеницу и немој се удавати!«...

Опет приђе, наново ижљуби и тебе и Марка, гледа вас дуго, па кад му сузе засијаше у очима, трже се, поздрави се још једном са мном, и оде не проговорив ни речи.

Никад га више не видех; нити знам куд му је тело, и где је погинуо.

И Милутин је ишао два пута у рат. Да сте га гледали кад је пред кућом јахао коња, полазећи да погине, не бисте на њему, том пиликом запазили ничег готово, што иначе не видесте у изразу његову, кад полажаше где год на весеље.

* * *

Једног вечера сеђаше Милутин крај огњишта на своме обичном месту, а стари слуга пева уз гусле:

»Кад се шћаше по земљи Србији,
По Србији земљи да преврне!«...

Старији му син Васа бејаше отишао да обиђе трла, забране, свињце, и да види шта раде свињари; а млађи — Милан одјаха у град, да купи соли за стоку.

У дворишту се чу коњски топот. Мало постаја и у кућу упаде Васа блед и преплашен, као да га ко јури, а за њим и момак, што бејаше пошао да ноћи у трлу.

— Што се враћате? пита Милутин.

Васа не могаше проговорити од узбуђења, те момак узе причати: »Сретосмо код потока ча Симеуна, па нам каже, како те вечерас, за бусијом, чекају неки с пушкама, јер мисле да ћеш ти ићи да обиђеш свињаре. То нам рече ча Симеун, и вели, да се вратимо, те ти кажемо, да се чуваш!«

— Знам ја чије је то масло, али неће Милутина поплашити... рече Милутин па после кратког ћутања погледа Васу и уншта строгим гласом:

— Па зар си се вратио, плашљивче?

Васа ништа не одговори. Стоји пред оцем, а сав се тресе од страха и стида.

— Па дете је, Милутине, — брани га мајка, изговоривши ове речи плачним гласом.

Милутин је погледа; она обори очи ћутећи.

— Тешко мени с таквим породом, — рече Милутин гневно, набра обрве, поћута мало, па се тек окрете момцима, и оштро заповеди:

— Брњаша!... —

Одоше да спреме коња, а он скиде с чивилука кубураше са сребрним јабукама, прегледа их пажљиво, метну у кубуре, па пружив жени не рече ништа; али, она је разумела: оде, те даде пиштоље момцима да метну на коња. Кад се врати

очи јој беху уплакване, а Милутину не смеде рећи ни речи, нити га замолити да не иде.

Брњаш спреман бије ногама о земљу, и вришти чекајући господара, а два момка га држе за вођице, јер би се од једног могао отети.

Милутин изађе те узјаха. Отворише врата на дворишту; он окрете Брњаша, таче га бакрачлијом те се пропе, и бесно подскочи напред. Лорда скочи испод трема од коша, арлукну радосно, па лајући појури за коњем. За часак се изгубише у ноћи.....

Објављен рат. Дође наредба да се купи војска. У кући Милутиновој вођаше се овакав разговор:

— Е, хајде, видећемо, како ће се деца показати, — вели Милутин и погледа Тодора, што бејаше дошао да му понуди неке волове на продају.

— Шта ви велите?... онет ће Милутин погледа на синове.

Васа се замислио, па и не чу шта га отац пита.

— Није богме лако!... вели Тодор и маше главом забринут, јер и он има сина, што ће ићи у бој.

— Јунаку је и то лако! — додаде Милутин живо, па опет погледа синове.

— Тешко је то!... рече Тодор развучено и уздахну дубоко.

— Ми смо два рата издржали, па и не осетисмо!... опет ће Милутин.

А они други?... — пита Тодор гледећи преда се, сетио се погинулог брата, те му туга паде на срце.

— А они други, а они други, шта је с оним другима?... Нису их побили због разбојништва и крађе! Погинули су бранећи народ.

— Бранили сироти!... процеди Тодор кроза зубе замишљен, а осећаше, као да му ко срце чупа. Сина ће морати испратити у бој.

— Тешко ономе, што остане, да жали и кука!... умеша се преко обичаја жена Милутинова. Уздахну дубоко, погледа крадом синове, а страх и слутња јој притискоше душу. Осети се, као да већ чује црне гласове с бојишта, како су јој синови погинули. Погледа их опет жудним погледом, којим као да би их хтела вечно задржати ту, крај себе. Сузе јој се скотрљаше низ образе. То је срце материно проговорило. Још један тежак уздах оте јој се са дна душе. Скиде поглед са синова и бојажљиво погледа: да ли је Милутин опазио.

— Онај што погине, бар пребрине све бриге, а оном што жали, вечито остаје црно срце!... одобраваше Тодор.

Васа је замишљао како је у боју, како ће погинути, а леш ће његов лежати далеко, далеко од куће на некаквом страшном, усамљеном месту. Ми-

сли како ће његова млада и мајка бити у црним марамама, са исплаканим, црвеним очима; како ће кукати и нарицати! Како ће га сви помињати и жалити; али, они ће бити сви заједно, живи; само њега неће бити! Он их неће никад више видети.

Није много прошло, а дође час да синови Милутинови пођу у бој.

Није тешко погодити, како је мајка синове испратила. Осећала је да јој је срце из груди ишчупано, а још и горе. Ништа се не може поредити с осећањем мајке, која синове шаље да погину.

Милутин је био намрштен, изгледао је прељут него ожалошћен.

Кад га синови пољубише у руку, намршти се још више и отпоче говорити тупим, промуклим и загушљивим гласом:

— Деда вам је погинуо у боју, а ја сам два пута био у рату.... Немојте да гори од вас буду пред вама.... Ту застаде, ћута дуго, као да не знаде ни сам ни шта је почео ни шта ће даље рећи. Исканља се и још загушљивијим гласом продужи: — Срећан пут, децо, и дај Боже да победите, а ако.... Опет прекиде и заврши рекавши само још једну реч и то некако опорно, љутито: »Идите«. Срце му се стегло од бола, а сузе само што не кану.

— Ти, Васо, треба да одеш до забрана, и кажеш момцима, да обале један грм. Видиш да је омалило дрва, — заповеди Милутин.

Васа се прену из мисли, па збуњено и расејано ушита:

— С ким да идем?...

Милутин понови наредбу.

Васа баци нехотично поглед на пламен од ватре на огњишту, па помисли: »Они ће се грејати, а можда и ћаскати весело, и онда, кад ја будем смртно рањен лежао на каквој пустој, снежној пољани без игде икога свога!« Сав се стресе од те мисли; осећаше да не може никакав посао предузети, па ипак изађе из куће, да би се склонио испред погледа очеве.

— Заборавили смо ми, како је нама било пред рат!... рече Тодор, кад Васа изађе скрушен и замишљен.

— Смоља! — процеди Милутин кроза зубе љутито, сам за се, а за тим гласније додаде:

— Да су ми његове године!...

(СВРШИТЕ СЕ).



* * *
— ДАСКАЛОВ —

Високо на небу месец пун и сјајан
Моје очи гледе,
Ал се облак црни на њега навуче,
Заклонит' га хтеде.

Па да ли ће светлост овај облак црни
Сакрити му моћи?
Не, сјајни ће месец земљу и кров њега
Осветлит' у ноћи.

И над мојом срећом сад се исто тако
Судбина навлачи;
Али ништа ја ћу пут пробити емело,
Ја ћу бити јачи...

Шабанц.

Влад. Сшанимировић.



ГДЕ ПОМОРАЊЕ ЗРУ

од
Н. А. ЉЕЈКИНА



(Наставак)

XXI

Екипажи, што се протезаху у недоглед испред гледалаца, стадоше се по мало разређивати. И публика се разилазила. У заосталим екипажима не беше више цветнога материјала за бацање. Киша од цвећа је већ престајала, и битка с цвећем приближила се беше своме крају. Тек, с времена на време баца се понеко остатцима букета, али, не без рачуна, и то само на позната, одабрана лица. Тако је било у екипажима, тако је било и међу онима у месту за посматраче. Публици је већ постало досадно то лудачење. Пут је засејан цвећем, али га дечаци више не дижу, јер не беше више купаца. Свет је зевао и разилазио се. Окрвављени Енглец није се дао видети. Коњурин се снабдео са пет големих букета, да би се бацио на оне, који га ударе последњи пут; он је дуго на њих чекао и најпосле — почео зевати. Зевао је и Николај Ивановић.

— Да не седимо више овде, рече он. — Боље је да идемо у бифе. Нешто ми се жеђа. Глаша може попити лимунаду, а ми ћемо једну боцу добра вина узети.

— Мило ми је да слушам тако пријатне речи, — одазва се Коњурин, и уставши отресаше са себе лишће од цвећа. Мало за тим он запита: А где је бифе?

— Какав бифе? Овде нема бифе-а, рече му Глафира Семјоновна.

— Шта? Зар оволика шетња, оволика представа, да да не буде бифе-а? То тек не сме бити! То је немогућно. Па где би оволика свет грло своје оквасио? Без тога не иде! Зар ви не видите да је у света грло пресушило, после таквога азарта?

— Али, ви заборављате да смо ми на улици, а не у позоришту!

— Ништа то не мари. После овакових догађаја, они то морају имати и на улици.

— Е, па да запитамо, рече Николај Ивановић. — Мусје! Где је ту бифе пур буар? рече он једном старцу, с кокардом од цвећа на прсима, који беше постављен да прима улазнице од посетилаца.

— Тринкен... објашњава Коњурин ти прстом се до-таче гуше.

Старац с кокардом насмеја се, па стаде говорити нешто француски.

— Шта вели он, Глаша? пита Николај Ивановић своју жену.

— Вели то исто, што сам и ја казала. Овде нема бифе-а.

— Али ти, може бити, лажеш нас. Може бити да је он друго што рекао?

— Фу, како је неверан! Ако није тако, ти иди и тражи бифе.

— Ама, било би са свим глупо заводити оваку забаву, а не постарати се за бифе. То мало није налик на иностранство.

— На што вам бифе? Ево, сад ћемо проћи покрај оног здања на кољу, и тада имате бифе, — рече Глафира.

— На кољу? узвикну Коњурин. — Не, хвала лепо! Тамо сам за тренут ока сто педесет франака изгубио на игри у коље. Не замами ти мене тамо! Аја! И онако сам у тим вертепима изгубио пун сандук краљевскога рафинада.

— То јест, каквог рафинада?

— Па лепог. Изгубио сам равно толико, колико бих дао за сандук шећера — рафинада, те да помогнем своју трговину.

— То ли је?! проговори Глафира Семјоновна. — Чудна ми чуда! Човек данас губи, а сутра добија. Јуче несрећа, а данас срећа, и кад би се уступило првој несрећи, онда би човек једнако био у штети. Ја не знам шта ви мислите, али, мени је праснуо њеф да повратим своје новце.

— Глаша! Да се ниси усудила! Ама ни да помислиш! дрекну Николај Ивановић.

— Молим, молим, не дижите гласа. Не бојим се ја тога! одговори му Глафира.

— Али, ја ти не допуштам да играш! На шта је то већ налик? Јуче двеста франака стравила, и сама вели, да је овде све сам допов, и сад опет хоће да игра.

— Није двеста, већ сто двадесет и нешто мало више. Ти губиш из вида да сам јуче изјутра на кољу добила. Мени иде од руке, и ја хоћу да играм, а ти стој код мене па само гледај.

— Али ја у опште не желим да ти играш! Оно што је било — нек' ђаво носи.

— Како? Ти би као хтео, да ја ни у Монте-Карлу не пробам своју срећу? Па што смо онда свратили у Ницу? Ти си, ваљда, чуо шта рече капетан Васиљевић јуче? А он је казао, да због Монте-Карла сва госпоштина и долази у Ницу; јер је тамо рулет, и само ако има среће, човек може за пола сахата накнадити сву попутину. Ја сам пробала игру у коље и железницу, па

сам изгубила; може бити да ћу на рулету добити. Не, не, ти како знаш, али ја идем у Монте-Карло, бар један златник да жртвујем.

— Е, то ћемо још видети!

— Па баш да видимо! Кад ти мени не даш да пробам срећу на рулету, онда ћеш остати без преводиоца! припрети Глафира Семјоновна. — Нити ћу ти преводити на руски што говоре Французи, нити ћу једне речи прословити по француски! Говори и разумевај како знаш. То ти је за твоје насиље!

Глафира изговори ово и очи јој се наводњише сузама. А баш су шетали булеваром, кроз грдне масе светине. Они, што су за њима ишли, одавно су свратили пажњу на њихов оштар разговор, у високом тону, а кад Глафира метну марамицу на очи, ови се заустављаше и пиљаше им у зубе. Коњурин најпре опази то, те се постара да промени разговор.

— Е, баш је ово никакав град, рече он. — На сваком прекрсту видиш по неку игру. И мала деца и стари људи забављају се коњима и жељезницом. Срамота и помислити а немо ли — забављати се тиме. Ето, баш и овај бој, што га мало час гледасмо, шта је друго до проста, балавачка игра? Чудна му чуда: бацати се цвећем! А међу тим, видиш и старе људе да се тиме забављају, па и ми сами, угледајући се на њих, падосмо као у неку јарост,

— Те још какву јарост! подвати Николај Ивановић. — Особито ти. Ено, шта учини с оним Енглецом... раскопа му нос... Тек, те игре се дају разумети. Пре свега, ту проради крв, а затим, — ништа човек не губи. Ту игру би ваљало и код нас завести, у Петрограду. И свет је задовољан и антрепенеру је добро. Антрепенер ће дићи новац за седишта, дати представу; глумцима не плаћа ни парице, пошто му је сва публика — глумац. Је ли тако Иване Кондратићу?

— Како да није! Ту би се грдан новац намлатио, одговори Коњурин. — Седишта би имали од чега подићи, па би их мало премазали, нашарали, па онда само згрћи паре! Ово би ваљало припамтити. Оно, истина, ја сам воћар — трговац, али ми неби сметало, да се подузmem за такву ствар у Петрограду.

— Ни мени, богме. Хајде у компанију, по пола! викну Николај Ивановић. — Знаш ли, болан, да би ми такав бој с цвећем удесили, да би и на небу топло било. Истина, у нас, у Петрограду, нема бог зна шта цвећа, али ми би удесили то с брезовим венчићима. Ух, ама би то диван празник изишло.

— Тамањ би вам то допустили у Петрограду! одазва се Глафира.

— А зашто не? Ствар нова, лепа, племенита. Неке су игре свакоме већ додијале, говорио је Николај Ивановић.

— То је овде лепо и племенито, а код нас би изашло сасвим супротно.

— Ама, зашто?

— Зато, што је и сувише много зуровости, дивљаштва. Овде је цивилизација, образовање, а код нас незнање и грубост. Ето, узмите себе за пример. И овде сте зажалили, што се место букета не бацате боцама. Хтели сте чак и чизмама...

— То нисам ја!.. то је Иван Кондратић...

— Све једно. Иван Кондратић је такође Рус. Зашто сте оном јадном Енглецу нос разбили? И још људи бирају букет са тврдим корењем, да осакате.

— А што је он мени капу збацио?

— Којешта... Знате, да је баш он... Ви нисте могли ни видети ко вам је збацио капу. И најпоследње, баш да је и он... Он је вама само капу збацио, а ви сте њему нос раскопали, те га крв обли... Кад би се код нас у Петрограду та игра завела, још би горе испало. Навалиле би пијанице, а камење би собом понели, те би се камењем стали бацати и моткама млатити; место цвећа би столови на публику полетели... Не треба то код нас заводити! заврши Глафира Семјоновна.

— Еј, баш си критичарка! махну руком Николај Ивановић, па запита жену: — Куда ми сад идемо?

— На жељезницу, па у Монте-Карло! беше одговор.

— НАСТАВИТЕ СЕ —



ЈЕДНА НОЋ

— М. ГОРДЕЈ —

Капетан Ј. причао ми је ову историју:

То је била ретка авантура мога живота, а за њу имам да благодарим једном ноћном логоровању.

Имали смо два дана маневровања у Тулу. У 8 сатихата у вече одох у приватан стан, који ми је одредила општина тога места. То је била кућа пријатна изгледа, а два прозора на горњем спрату беху осветљена.

Стара служавка, која ми отвори врата, промрља неколико речи, када је упитих, где је господар куће; ма да не разумедох њен одговор, ипак пођох за њом; попео сам се уз степенице, а у ходнику сретнем једног седог господина, коме је лице било још влажно од суза.

Ја му објасним циљ своје походе, он ме испрва гледаше зачуђено, па за тим рече загушљивим гласом: „Извините, господине, за овакав мој дочек: ви сте ми, са свим нехотично, припремили веома болну обману. Моја је кћи овде тешко оболела, а њен је муж, капетан у артиљерији, отпутовао у Алжир... моје га сирото дете жудно очекује; она страшно фантазује, а нас више и не познаје у својој грозничавој узбуђености — штово јој је име непрестано на уснама. Ми смо га позвали на траг и очекујемо га сваког тренутка. Можда ће његоз долазак учинити какво чудо... А чим чух како звече на степеницама макузе, одмах се почех тешити, надати...“

Он ућута, а врховима прстију брисаше сузе из очију.

Када прошаптах неколико речи, као израз саучешћа, чух, кроз полуотворена врата, јасан глас: „Клауде, Клауде! Ходи брзо! То је он, тата; ја сам уверена, да је он ту; чула сам где долази. Ох, ходи брзо, брзо, драгане... ја сам те толико дуго ишчекивала...“

Ја погледах оца; он је гризао мараму и жалосно климао главом. Глас се из собе опет зачу, али сада дрхтав: „Дођи већ! Ах, та дођи једном...“

Несрећни отац изусту тихо: „Она мисли, да је он ту.“

У један пут нам се сретеше погледи, који су изражавали исту жељу: самртници одржати последњу обману о повратку, који она тако жудно ишчекује.

„Хајдемо“, рекох ја оцу.

Он ме задржа: „Збиља, хоћете ли збиља к њој? Ах, како ћу вам захвалити за толику доброту? Колико за тим жудим, да нам једном пође за руком, да је умиримо! Сирото би дете страдало од толиког јада... она ће бити умирена...“

Био сам већ на прагу собе, и, ма да сам био удубљен у своју ролу сажаљења, ипак осетих како ми је срце јако куцало.

Отворих тихо врата: мала лампа стоји на једном столићу, те је тамно осветљавала собу, а ваздух је био пун етера. Ја упрех очи одмах на велики кревет, на коме је лежала једна веома бледа млада госпођа на последњем часу. Рукама, уснама и свачим, што је показивало на њој израз живота, дозивала је она свога одсутнога драгана. Ја јој приђем ближе на врховима прстију, али моја се сабља заплете у намештај, те тај шум проузрокова у њој ново сећање.

Она шапуташе: „Ах, једва једном...“

Ја сам био тако дирнут, те се, нехотично, без речи, нагнух над њеним креветом: Бојао сам се, да јој то није последњи уздах.

Али она поче опет тужним гласом: „Ти си то, заиста то си ти, драги мој! Та ходи ближе. Моје те очи више не виде, треба да знаш. Ја сам врло болесна.“

Отац је опомену тихо: „Немој се надражавати, мило моје дете!“ Али она настави: „Имам много да ти причам, драги мој.“

После мале почивке настави опет: „Зар ме нећеш загрлити?“

Сада сам јој морао додирнути чело својим уснама.

А када својим молећивим гласом прозбори: „Ах, још, још...“ тада је љубих по целом лицу, које је било хладно и влажно.

„А ја?“ зашита она.

Тада осетим на својим уснама њен топли, грозничави дах. Сећам се, да се нисам могао опирати.

Али њене се мисли ипак не умирише.

„Знаш ли“, рече она, „да је дошао свештеник? Ја сам изгубљена!“

Тада мени омаче са усана са свим нехотично: „Ах, драга моја, молим те, не говори тако. Ми ћемо те излечити, ти ћеш видети, ја сам у то убеђен.“

И не узев у обзир моје речи, настави она: „Седи тамо, дај ми руку.“

Ја узех њене мале руке у своје. По том рече она: „Сад ми је добро, са свим добро“. Изгледало је да дрема. Њен је отац стајао испод њених ногу. У том једва разнадох у тами један човечји стас: бесумње њена мати.

Тек у том тренутку помислих ја на свој чудновати положај према тој младој, мени пре једног сата са свим непознатој, госпођи, која ми је овде у грозничавом лудилу исказала своје најнежније мисли и осећаје; помислих на њенога мужа, који сваког тренутка може рупити у собу и мене затећи на његовом месту, моју руку у руци његове супруге.

Али кад би престала свака љубомора; ето, како смрт и њена близина мењају јако животне односе.

Међутим се млада госпођа више пута будила из свога дремежа, јер су јој снови грозничаво надражавали сећање. „Сећаш ли се још тога, када смо после наше свадбе приспели у Дијеп? Била је ноћ, а наш је прозор гледао на обалу. Да ли знаш, како си га ти отворио, а месец нам обасјао кревет?“

Она покуша да се насмеје и стеже ми руку грчевито, као да је хтела да нагна на даља сећања о томе.

Ја је замолих тихо, да се не узнемирује, те да не продужује та сећања, да не бих улазио у све већу интимност.

Једном ми још рече:

„Веома сам жалосна, што ти нисам оставила дете, нешто, што би нама обома припадало. Ах, како је кратка једна година брака!“

* * *

Часови су пролазили веома споро, ти мирни часови, који, због нечујног откуцавања часовника, беху још дужи. Осетих како у њеним жилама тече крв веома брзо, а после опет полако, као што је то код тигре, кад је држимо ухваћену у рукама.

Био сам тако дирнут том жалашћу, да сам ја, стари бећар, чак то зажеleo, да сам на месту одсутнога ја, и пренесох се сав у ту тежњу, да отргнем од смрти ту несрећну, болесну госпођу.

Али изби 5 часова. Морао сам да идем на зборно место своје батерије. Користих се њеним сном, те извукох своју руку из њене, поздравих, без речи, обоје старих, који ми изразом свога лица захваљиваху, и изађох из те куће... плачући сасвим гласно у мрачном сокаку.

А после? После дневнога марша био сам удаљен одатле десет миља. По свршеним маневрама узео сам тридесетодневно одсуство, и провео сам га у своме завичају. Тек сам при крају одсуства отпутовао, да видим оне, којима сам учинио услугу на јединствен начин.

Ја одох к њима са жалосним изразом лица, али отац ме њен предусрете пун радости и раширених руку. Његова кћи није умрла. Само неколико сати по моме одласку, приснео је њен супруг. Млада госпођа не зна ништа о томе.

„Погледајте тамо и посматрајте“, рече ми отац. При том склони завесу с прозора, који је имао изглед у башту. У ружичастом оделу, са букетом цвећа у крилу, уживала је она за њу, тако рећи, нови живот.

И једне целе ноћи држао сам ја њену нежну руку у својој. Она ми је своје, како је тада мислила, последње мисли казала, своје последње пољупце дала.

Једне целе ноћи били смо ми тако близу, сједињени пред смрћу... и она ме неће познати!

Ја понових реченицу: Она ме неће познати! Моје јој лице неће изазвати сећање, нити и коју помисао о оној ноћи!

Када ме њен отац прекиде у мислима: „Хоћете ли, да вас представим њој као пријатеља свога зета?“ — Тада увидех, да не би имало такта, да с њом говорим на бе-

лом дан, кад је потпуно здрава, јер сам је познао ноћу и у са свим другом стању.

Тим осећајем побуђен, одговорих:

„Ако допустите, ја бих вас радије оставио. С Богом!“

Прев. *О. В. Б.*



ИЗ СТАРИХ КЊИГА

БРЊИЦА

Ако нико не зна шта је брњица, бар знају уредници новина у овој години. Брњица се зове оно што је исплетено од жице као котарица, што обично по варошима међу псима на њушку, да не могу никога ујести нити лајати по својој вољи. Ту брњицу за псе измислили су рђави људи и лопови, да би могли по својој вољи красти и зла чинити, јер су тиме осигурани; а добрим и поштеним људима лако је доказати да су тиме и они осигурани у случају да које псето побесни, јер оно онда свакога уједе.

У вароши држати псето — луксуз је, зато је у многим варошима и уведен порез на њих. Пре неколико година бечка полиција изда строгу наредбу да ни једно псето не сме без брњице по улици ићи, и да сваки своје псето на узици води. Чим је та наредба објављена узбуне се сви бечки пси и скоче на одбрану. Главни састанак њихов био је на ливади у пространоме Пратеру. Кад су се искупили попе се један велики шаров на пањ и поче беседити:

„Браћо пси! Ево последње време наступа. Људи, који су сами себи узели слободу, почињу и наша права дирати. Ми од сада не смемо по својој вољи лајати; не смемо никога ни за хаљину дрпнути а камо ли ујести. Мало им је што су ударили на нас годишњи ђумрук, него чујте, чујте!... хоће да нам и брњице на њушку метну!“

Са свих страна хиљаде гласова повичу:

„Нећемо! Нећемо! Не дамо се!“

На пањ се попе други да говори. Из очију му се вају варнице, зубима шкрипи а сва му се длака накостршила као у јежа:

„Чујте ме! И ја хоћу да говорим!“

Сви се пси ућуташе, а он настави:

„Чујте ме и спремајте зубе да се кољемо! Ми можемо с људима војевати, јер смо ми сложни, и нигда нисмо међу собом ратовали и клали се онако грозно као што то они сваке године чине. И ја кажем да је дошло последње време. Ево слушајте шта се од нас захтева: прво, морамо плаћати што живимо; друго, морамо ићи уз газду привезани узицом; треће, по баштама не смемо трчати; четврто, морамо ошишани бити; пето, морамо сваки брњицу од жице на њушци носити. Ко између нас на то не пристаје, мора за 24 сахата из Беча селити, мора ову лепу, престону варош оставити.

Ко може на овако ропско ограничење пристати! Та још мало, па ће се поступати с нама као и с људима!“

Са свију страна диже се урлик:

„Нећемо! Нећемо! Не дамо се!“

Затим се једва препе на пањ један рундов па рече:

„Умирите се мало; и ја сам пас као и ви, и ја у своме срцу осећам ту неправду нама нанесену; али, ако желите у овој лепој вароши живети, ако желите по Пратеру и Грабену шетати, ако желите масне тањире лизати, с господом и госпођама у интовима се возити; једном речи, ако желите у друштву људи остати, а ви примите све и умирите се. Не могу људи више слободе дати нама него што је сами имају...“

„Доле с њим! Доле с њим!“ — заурла хиљаду гласова. „То је издајица! Тај је у договору с људима!“

Свалише га доле и на пањ се попе један млади хрт и раздирућим гласом повика:

„Браћо! Нама и није природа одредила да с људима живимо. Ми смо изневерили све остале животиње и звериње. Ми смо се с људима, општим нашим непријатељима, удружили; ми смо, с људима другујући, ишли у лов против наших сродника курјака и других зверова. За нас су пустиње: зато хајд'мо у шуме међу остале зверове где нема људи. Тамо ћемо уживати нашу праву пасју слободу!“

Сви повикаше:

„Ура! Тако нека буде! Хајд'мо сви у шуму!“

У тај мах са високог бечког торња изби дванаест сахата.

„Ручак! Ручак!“ — повикаше сви. — „Потрчи, задоцнићемо!“

И прскоше куд који. Ни један више није мислио да иде у шуму.

Сутрадан су сви безбрижно шетали тамо амо с брњицама на њушци. Један рундов, нашавши у Пратеру магарца где пасе, рече му:

„Како то, да ти, тако велики, много већи од нас, па идеш тако слободан и немаш ни брњице?“

Магарац га сажаливо погледа па му одговори:

„Шта ћу вам ја кад у министарству немате ни једног сродника!“

В. П. Ж.



КЊИЖЕВНОСТ

Једна пикантерија. Изашла је и пета свеска „Забавника“ у којој се између осталих ствари налази и једна пикантерија вредна пажње. Г. Љуба Стојановић, професор В. Школе, члан Управе „Срп. Књиж. Задруге“ и члан Краљевске Академије Наука, потрудио се да сам главом упозна српске читаоце са неким написом руског писца Н. С. Љескова. То преведено дело зове се „Пребрана Пшеница“. Али је „наш“ млади академик од Ужица овог пута упознао читаоце и са нечим другим, што можда није нарочито желео. На стр. 171 налази се и оваква једна реченица:

„— Каква је то шетња! Ради шетње ићи то је господски, а не *хришћански* (sic) посао; раден човек посао тражи, а не од посла бежи“ (курсив је наш).

Сад се ми налазимо у чуду! Кад г. Љуба не уме да преведе какву француску реч нпр. витрин (la vitrine) нама је то мало смешно, али се не чудимо, ма да ли је могуће да наш чувени филолог не зна ни најобичније речи из руског језика? Па баш ако г. Љуба и није знао да „крестјански“ не значи „хришћански“ него „сељачки“, како Његова Интелегенција није бар уочила да ово овако, како је написано, нема смисла, јер не представља никакву антитезу, а очигледно је да је писац хтео створити једну антитезу?

А шта би се тек могло рећи о самом наказном реду речи у тој фамозној реченици! Сам избор предмета нећемо додиривати, ма да је и то куриозно за укус једног одличног Ужичанина.

Управни Одбор „Задруге“ после оваквих „упуста“ требао би добро да се размисли „су чим ће изаћ’ пред — Милоша“. За овакве „радове“ ми не радо дајемо паре и одлике.



ЗАНИМЉИВЕ СИТНИЦЕ

Шта се све губи у Лондону. — Пре краткога времена изашао је извештај шта се све нашло за годину дана у лондонској прањини. По томе извештају нашли су они што чисте улице 101.905 марака у злату, сребру и бакру 2688 марака у чековима, 39.900 марака у банкама око 100.000 м. у железничким акцијама, 68 женских сатова, 6 мушких сатова, 212 прстенова, 134 броша, 618 гривни, 6 вилица, 18.000 фототографија и 98 двогледа. Осим тих ствари варошка је управа дала скупити за неких 12.800 м. старе хартије, за 950 м. старе коже, за 1845 м. излупаног стакла и за 3340 м. разних дроњака; то је све продао и добијен горњи новац.

Разне тајне (из једног саслушања):

Судија: Кад сте рођени?

Сведок: То је моја приватна тајна.

Судија: Које сте вере?

Сведок: То је црквена тајна.

Судија: Јесте ли са оптуженим у сродничким везама?

Сведок: То је породична тајна.

Судија: Шта сте по занимању?

Сведок: То је службена тајна.

Судија: Јесте ли по своме положају били у каквим односима са оптуженим?

Сведок: То је канцеларијска тајна.

Судија: Је ли ова афера по званичности од каквог значаја?

Сведок: То је државна тајна.

Судија: Да ли вам је новинар Глиша говорио што год потање о овој афери?

Сведок: То је редакцијска тајна.

Судија: Знате ли што год о поменутих рукописима?

Сведок: То је тајна писама.

Судија: Јесте ли у каквим односима са госпођом Х.?

Сведок: То је љубавна тајна.

Судија: Дакле, ипак, признајете да сте у односима?

Сведок: То је јавна тајна.

Судија: За што је госпођица том приликом имала вео на лицу?

Сведок: То је тајна старе госпођице.

Судија: Је ли петина да се иза тога вела крије ругобно лице?

Сведок: То је тајна њезине тоалете.

Судија: За што сте у односима са том старом госпођицом?

Сведок: То је трговачка тајна.

Судија: Да ли вам се оптужени поверавао о овој ствари?

Сведок: То је пријатељска тајна.

Судија: Али говоре, да вам се донета исповедио?

Сведок: То је тајна исповести.

Судија: Осуђујем вас на месец дана затвора?

Сведок: За што, ако смем питати?

Судија: Е, знате, то је опет *моја тајна!*



БЕЛЕШКЕ ИЗ КЊИЖЕВНОСТИ И УМЕТНОСТИ

Штампана је приповетка Стеве Сремца „Божићна печеница“. Ово је једна од најлепших и најхумористичнијих приповедака Сремчевих. Овој књизи не треба препоруке: она се сама препоручује. Читаоци њени имаће се за божићне празнике сити насмејати „Божићној печеници“. Књига је велика 4 и по табака мале осмине. Издање је врло чисто, фино и укусно. Ми ћемо о овој Сремчевој причи доцније опширније додати.

Владика нишки Никанор написао је и издао Посланицу свештенству и пастви своје епископије. Посланица је у многоме поучна и патриотски дух веје кроз њу. Ми је препоручујемо.



НАПОМЕНА АДМИНИСТРАЦИЈЕ

Важно за трговце.

За нову годину штампаћемо „Звезду“ у 8000 примерака. Ко од г. г. трговаца пошаље оглас, који ћемо рачунати по обичној цени, молимо га у исто време да нам пошаље и списак својих муштерија, овде и унутрашности, како би му могли лист бесплатно послати.

Садржај: „Човечји живот“ (песма) — „Замена“ — „* * *“ (песма) — „Где поморанце зру“ (наставка) — „Једна ноћ“ — „Из старих књига“ — „Књижевност“ — „Занимљиве ситуације“ — „Белешке из књижевности и уметности“ — „Напомена администрације“.

Власници: Ст. М. Веселиновић и Павловић и Стојановић Штамп. Павловић и Стојановић дубров. ул. бр. 9. — Уреди. Ј. М. Веселиновић.